

Справа «Бомартен проти Франції» (Beaumartin v. France)

У рішенні, ухваленому 24 листопада 1994 р. у справі *«Бомартен проти Франції»*, Суд постановив, що:

- мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Відповідно до ст. 50 Конвенції Суд призначив сплатити 100 000 французьких франків як компенсацію моральної шкоди та 170 000 французьких франків як відшкодування судових витрат в національних установах.

Обставини справи

2 травня 1973 року компанію нерухомості «Кармат ель Хаджі» позбавлено майна у провінції Кенітра на основі декрету марокканського уряду, за яким сільськогосподарські землі, що належали чужоземцям, були націоналізовані.

Заявниками були основні акціонери компанії, які володіли землею прямо або через компанію.

Відповідно до Франко-Марокканського протоколу, підписаного 2 серпня 1974 року, марокканський уряд сплатив французькому уряду певну суму як повну компенсацію за шкоду, заподіяну власникам землі.

У рішенні від 23 червня 1980 року міжурядовий комітет, уповноважений розподілити цю суму, призначив компенсацію заявникам відповідно до ч. 2 ст. 1 вказаного протоколу як фізичним особам: на основі акцій вони отримували Societe immobiliere du Karmat El Hadj, але не як власникам (акціонерам) Societe Fonciere du Quartien de l'Europe.

26 вересня 1980 року заявники оскаржили це рішення у Паризький адміністративний суд. Президент суду визнав, що суд не мав відповідних повноважень, і передав справу в Державну Раду.

3 жовтня 1986 року Державна Рада порушила процес, який тривав, доки міністр закордонних справ не висловив свою думку на основі ч. 2 ст. 1 вказаного протоколу. Нотою від 2 липня 1987 року міністр підтвердив рішення від 23 червня 1980 року. Державна Рада 27 січня 1989 року зазначила, що була обмежена тлумаченням міністра, і винесла рішення не на користь заявників.

Зміст рішення Суду

П. Бомартен і його сестри оскаржували тривалість процесу, який вони порушили в адміністративних судах, і несправедливість вирішення справ Державною Радою, котра визнала, що була обмежена тлумаченням міжнародної угоди міністром.

Суд дотримувався думки, що переговори, розпочаті французьким урядом для одержання репарації від Марокко за шкоду, завдану французьким громадянам унаслідок націоналізації, здійснювались в межах суверенної компетенції уряду. Однак Франко-Марокканський протокол уже встановив принципи права на компенсацію певним категоріям осіб, майно яких було експропрійоване, навіть якщо французька влада мала визначити порядок розподілу компенсації. Одночасно, здійснюючи право розподілу компенсації, французький уряд відхилив право своїх громадян подавати марокканському урядові чи підтримувати перед ним будь-які заяви. Французькі громадяни були здатні захищати свої права на розподіл компенсації, отриманої Францією, до того, як адміністративний комітет порушив це питання.

Право на компенсацію, безперечно, мало грошовий, а тому цивільний (громадянський), характер, усупереч природі спору і тому факту, що адміністративні суди діяли в межах своєї юрисдикції. Спір, результат якого залежав від тлумачення угоди, безпосередньо торкався права власності позивачів і мав безпосередній вирішальний вплив на право такого типу.

Ч. 1 ст. 6 Конвенції підлягала застосуванню до даного випадку.

Суд зазначив, що заявники сприяли тривалості процесу і ця справа була складна, оскільки базувалася на тексті ст. 1 Франко-Марокканського протоколу, а процедура була

спрямована на досягнення офіційного тлумачення. Він, однак, зауважив, що були тривалі періоди часу, коли процес у Державній Раді зупинявся, на що не було ніякого попереднього пояснення. Отже, було порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Суд узяв до уваги недавню зміну у французькому законодавстві з цього питання (право тлумачити договори більше не було компетенцією лише Міністерства закордонних справ). Він зазначив, однак, що в даній справі Державна Рада попередньо передала представникам виконавчої влади рішення законодавчих проблем. Вона відхилила заяву, внесену паном Бомартеном і його сестрами тому, що міністр підтвердив тлумачення, прийняте комітетом з питань відшкодування. Крім того, участь міністра, яка була вирішальна для результату легітимної процедури, не могли опротестовувати заявники, котрим навіть не було надано права висловлювати свою думку щодо процесу і подавати запити. Єдиною установою, що мала достатню повноту повноважень і задовольняла низку вимог (таких, як незалежність від виконавчої влади і від партій), міг бути «трибунал» у межах трактування ч. 1 ст. 6 Конвенції. Проте Державна Рада не відповідала цим вимогам у даній справі. Отже, було порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.